

ANALÝZA

Praha, 7. 2. 2012

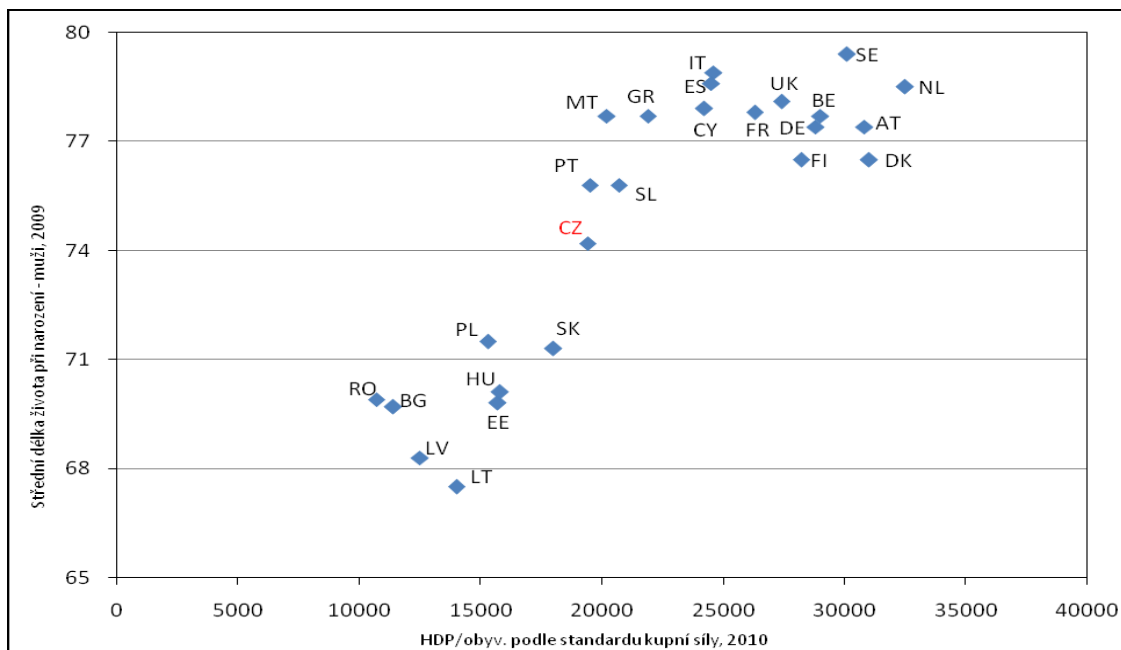
NĚKOLIK POHLEDŮ NA KVALITU ŽIVOTA V MEZINÁRODNÍM SROVNÁNÍ

V novinách, časopisech ale i vědeckých publikacích se často objevuje problematika hodnocení kvality života v regionech jednoho státu nebo mezi státy vůbec. Autoři se dají pak často zlákat k tomu, že vytváří různé žebříčky regionů, měst či zemí podle toho, co se jim podařilo o daném území sehnat. Vznikají tak pořadí zatížená více či méně subjektivními pohledy, které někteří čtenáři vnímají, někteří ale bohužel ne. V tomto článku rozhodně nejde o stanovení pořadí zemí EU podle kvality života. Nebyl použit ani rozsáhlý indikátorový aparát, jak tomu někdy v podobných statích bývá v domnění, že mnoho indikátorů povede ke kýženému „objektivně“ stanovenému pořadí či hodnocení kvality. Jako základní indikátor byl použit hrubý domácí produkt na obyvatele podle standardu kupní síly (někdy se používá „parita kupní síly“, zkratka PPS (z anglického Purchasing Power Standard)). K němu byly postupně přiřazeny čtyři další indikátory, popisující dílčí oblasti života, které zachycují většinou úzkou vazbu na hodnotu základního indikátoru a samozřejmě ukazují pozici té které země.

V grafu 1, ve kterém byl využit typický demografický ukazatel – střední délka života mužů při narození – je zřejmé, jak noví východoevropští a středoevropští členové zaostávají za starými členskými zeměmi EU v délce života a jasná je i vazba na HDP. Zajímavé je také, že rozpětí dat u nových členů je větší než u starých, kde střední délka života mužů roste přece jenom již pomaleji a mezi jednotlivými zeměmi se vyrovnává. V nových členských zemích se stále výrazněji projevuje změna životního stylu a rostoucí kvalita zdravotní péče, která např. z nemocí oběhové soustavy již nedělá takového strašáka jako tomu bylo před 20 – 30 lety. Česká republika patří na špičku mezi bývalými zeměmi východního bloku, optimisté by mohli říci, že je na přechodu k zemím západoevropským. Pro absenci srovnatelných dat nejsou v grafu zahrnuty Irsko a Lucembursko.

ANALÝZA

Graf 1 Střední délka života při narození mužů a hrubý domácí produkt na obyvatele podle standardu kupní síly v zemích EU *)

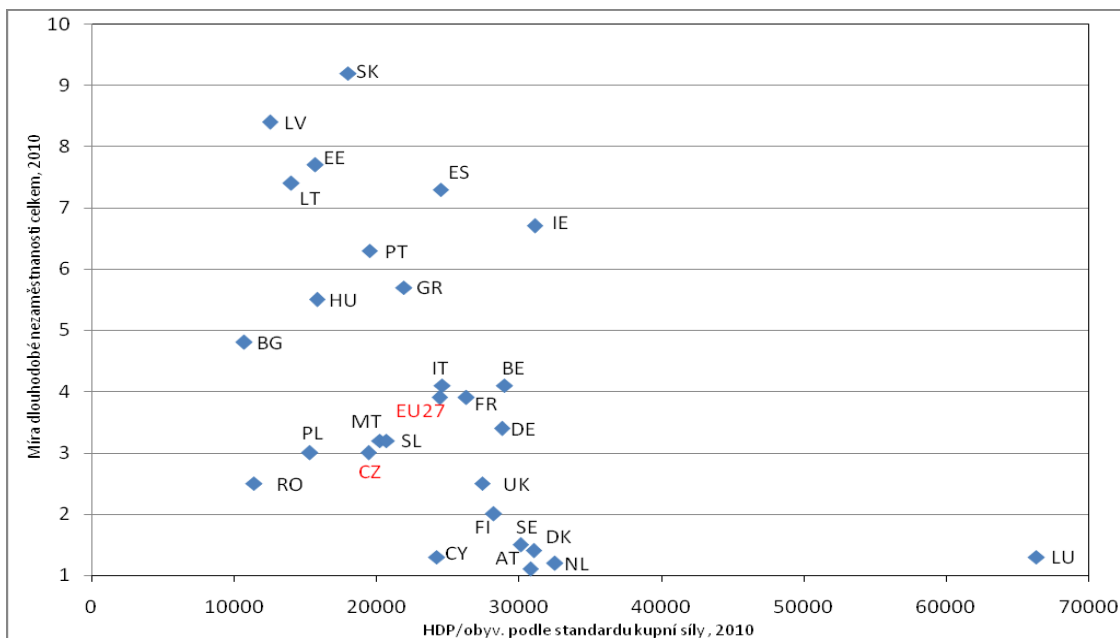
Zdroj: Eurostat

*) Zkratky zemí: Belgie (BE), Bulharsko (BG), ČR (CZ), Dánsko (DK), Estonsko (EE), Finsko (FI), Francie (FR), Irsko (IE), Itálie (IT), Kypr (CY), Litva (LT), Lotyšsko (LV), Lucembursko (LU), Maďarsko (HU), Malta (MT), Německo (DE), Nizozemsko (NL), Polsko (PL), Portugalsko (PT), Rakousko (AT), Rumunsko (RO), Řecko (GR), Slovensko (SK), Slovinsko (SL), Spojené království (UK), Španělsko (ES), Švédsko (SE).

Následující graf je důkazem, že vybraný základní ukazatel – HDP na obyvatele v paritě kupní síly – není všemocným ukazatelem, od kterého se vše víceméně odvíjí. V grafu 2 k němu byla přiřazena míra dlouhodobé nezaměstnanosti celkem (za dlouhodobě nezaměstnané se považují osoby, které jsou bez práce dvanáct měsíců a více). Vyšší míru nezaměstnanosti než je průměr EU vykazaly „problémové“ státy unie bojující s deficitem veřejných financí, jako jsou Španělsko, Řecko, Irsko, Itálie a Belgie, což rozhodně nejsou státy, které by měly nízké HDP. Jinak ale platí, že „neproblémoví“ staří členové EU mají míru dlouhodobé nezaměstnanosti nižší, kdežto noví členové dosahují vyšších hodnot míry. Pozice ČR je v evropském srovnání příznivá, opět je v jakémsi přechodovém pásmu ke špičce zemí EU. Nejhorší pozici zaujímá Slovensko (stav na konci roku 2010), což můžeme považovat za důsledek ještě neukončených strukturálních změn v hospodářství a také vyššího podílu romského etnika v populaci, které dosahuje obecně nižší úrovně vzdělanosti a jeho šance na lepší uplatnění na trhu práce tím klesají.

ANALÝZA

Graf 2 Míra dlouhodobé nezaměstnanosti celkem a hrubý domácí produkt na obyvatele podle standardu kupní síly v zemích EU

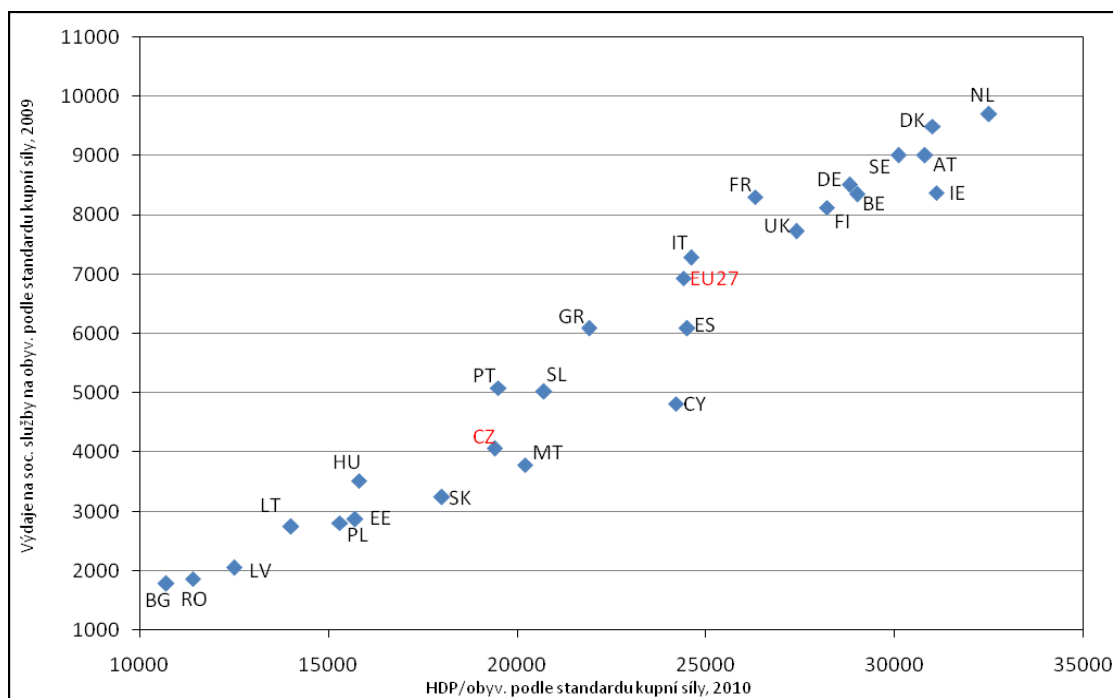
Zdroj: Eurostat

Ve třetím grafu byly k základnímu indikátoru přiřazeny výdaje na sociální služby na obyvatele v paritě kupní síly (do výdajů na sociální služby patří vyplacené sociální dávky, důchody i náklady spojené s touto činností). A výsledek plynoucí z obrázku je jasný: velmi obecně lze říci, že čím vyšší HDP, tím vyšší výdaje na sociální služby. Výrazně se vzdálilo od ostatních zemí nejbohatší Lucembursko, které z tohoto důvodu není uvedeno v grafu, ostatní státy EU tvoří jeden „balík“, který ale má 3 skupiny. V té první jsou bohaté staré členské státy, ta druhá se nyní teprve formuje z „problémových“ starých členů (viz předchozí odstavec) a v poslední skupině jsou nové členské státy. Do této skupiny, která je poměrně výrazně pod průměrem EU, patří i Česká republika.

Samozřejmě poněkud jiné výsledky dostaneme, podíváme-li se na výdaje na sociální služby přes relativní čísla. Podíl sociálních výdajů na HDP je za celou EU zhruba čtvrtinový. Mezi jednotlivými zeměmi jsou ale značné rozdíly – od „štědré“ Francie, kde přesahují 30% až po „spořivé“ Lotyšsko, kde se pohybují mezi 10 až 15%. Platí ale, že všechny nové členské státy se pohybují pod průměrem EU (včetně ČR, kde sociální výdaje nedosahují ani 20%). Jde o poněkud překvapivé zjištění, neboť postkomunistické země byly pokládány za státy s vysokým podílem sociálních výdajů na HDP. Že zvýšené sociální výdaje jsou také jedním z faktorů způsobujících propad veřejných financí, dokládají vyšší hodnoty jejich podílu na HDP v zemích jako jsou Itálie, Řecko, Belgie či Portugalsko.

ANALÝZA

Graf 3 Výdaje na sociální služby na obyvatele podle standardu kupní síly a hrubý domácí produkt na obyvatele podle standardu kupní síly v zemích EU

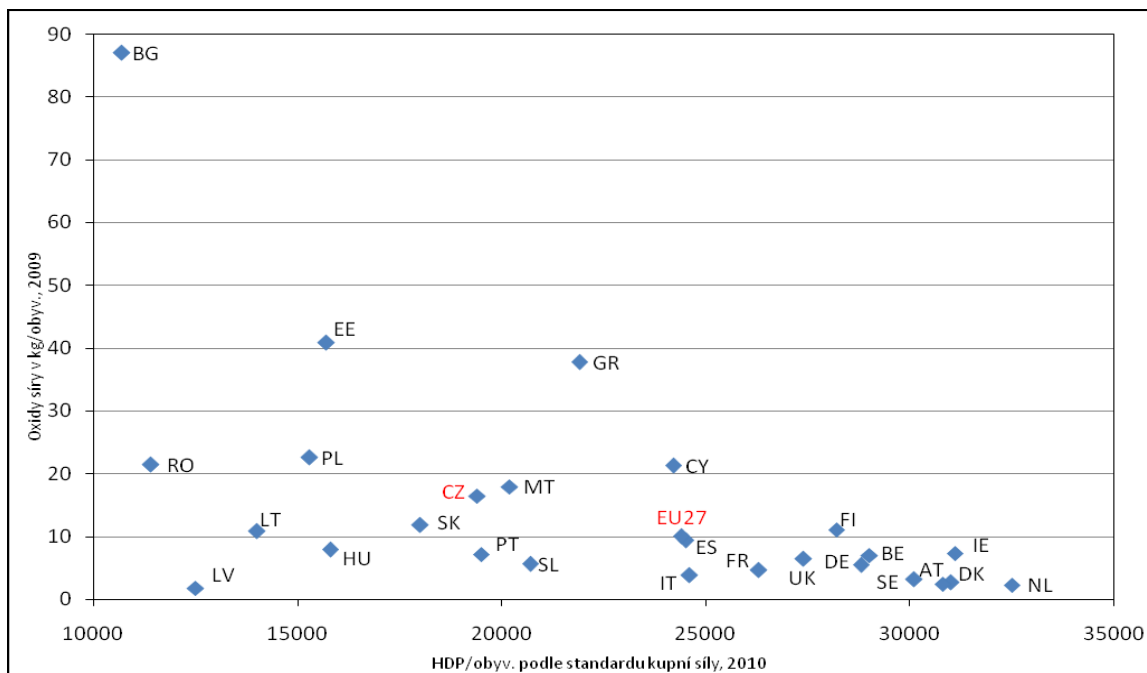

Zdroj: Eurostat

Kvalita života je prakticky vždy spojována s kvalitou životního prostředí, proto v grafu 4 byl použit indikátor emise oxidů síry v kilogramech na obyvatele. U tohoto ukazatele je vazba na HDP méně výrazná než např. u výdajů na sociální služby. Svoji roli tu sehrává bezesporu i energetická náročnost ekonomiky a převažující způsob výroby elektrické energie. Přesto ale většina chudších nových členských zemí se nachází pod průměrem EU. Naopak staří členové s výjimkou Řecka a Finska jsou nad průměrem EU. Lucembursko, které má emise oxidů síry pouze 6 kg/os., není v grafu zařazeno vzhledem k extrémně vysokému HDP. Pozice ČR v kontextu grafu není příliš dobrá, nicméně ohlédneme-li se do doby před dvaceti a více lety, byl učiněn obrovský pokrok. Náklady do ochrany životního prostředí na obyvatele v naší republice v současné době dosahují průměrné úrovně EU a poměrně výrazně převyšují nejen naprostou většinu nových členských zemí ale i řadu starých členů. Jako zajímavost lze brát hodnotu ukazatele v Bulharsku, kde emise oxidů síry přepočtené na obyvatele více než dvakrát převyšují emise v druhé nejhorší zemi – Estonsku.

ANALÝZA

Graf 4 Emise oxidů síry v kilogramech na obyvatele a hrubý domácí produkt na obyvatele podle standardu kupní síly v zemích EU

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočet

Širší analýza kvality života bude zpracována v připravované analýze „Tendence a faktory makroekonomického vývoje ČR“, která bude publikována v květnu tohoto roku.

Tomáš Mládek

analytik

oddělení svodných analýz ČSÚ

tel.: 274052429

mail: tomas.mladek@czso.cz